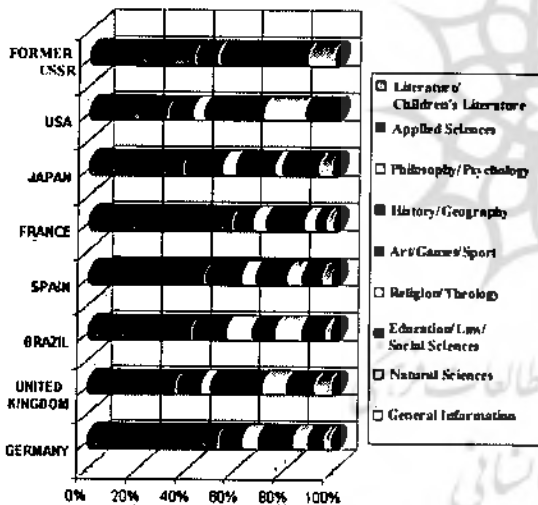

کتابشناسی جهانی ترجمه‌ها

○ سید محسن موسوی

ایندکس Index Translationum بانک اطلاعات کتابشناسی بین‌المللی ترجمه‌ها از سال ۱۹۷۹ میلادی است. این مجموعه که نسخه هشتم آن توسط یونسکو و در قالب لوح فشرده عرضه شده، کتاب‌های ترجمه شده را در بیش از ۱۰۰ کشور جهان فهرست نموده است.

نگارش کنونی این نرم‌افزار، حاوی داده‌های کتابشناسی بیش از ۱۲۰۰۰۰۰ منبع ترجمه شده در میان ۴۰۰ زبان مختلف دنیا از حدود ۲۰۰۰۰۰ پدیدآورنده در زمینه‌های موضوعی مختلف است.

ایندکس، نخستین بار در سال ۱۹۳۲ میلادی به صورت بولتنی فصلی از سوی جامعه ملل (League of Nations) منتشر شد.

این فهرست، ترجمه‌های منتشر شده در کشورهای آلمان، اسپانیا، ایالات متحده آمریکا، فرانسه، انگلستان و ایتالیا را در برمی‌گرفت.

این گستره تا زمان توقف انتشار آن در ژانویه ۱۹۴۰ میلادی - به سبب وقوع جنگ جهانی دوم - به ۱۴ کشور رسید. از سرگیری انتشار این فهرست، موضوع پیشنهادی بود که در کنفرانس وزیران آموزش در تاریخ ۲۸ ژوئن ۱۹۴۵ در لندن مطرح شد. بدین‌گونه بانک اطلاعات ترجمه‌ها صاحب پیشینه‌ای قدیمی‌تر از خود سازمان یونسکو بوده و می‌توان آن را جزء قدیمی‌ترین برنامه‌ها در این سازمان به شمار آورد.

اولین شماره از سری جدید در سال ۱۹۴۸ منتشر شد که حاوی ۸۵۷۰ رکورد مربوط به ۲۶ کشور جهان بود. کشورهای هم‌چون: برزیل، کانادا، شیلی، مصر و ترکیه. از آن به بعد این فهرست به صورت سالانه منتشر شد.

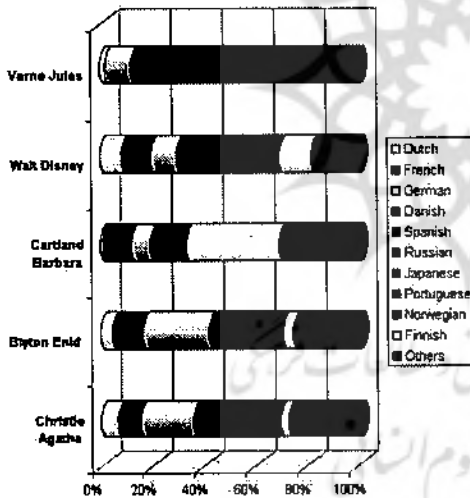
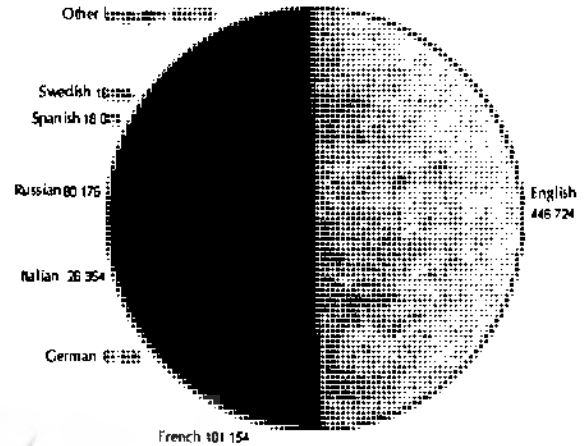
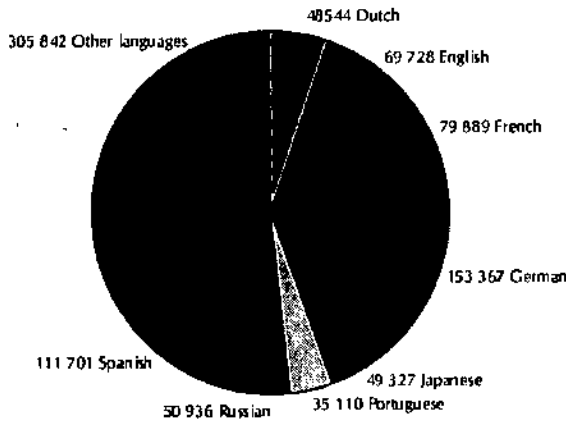
سی و نهمین شماره از این فهرست با حدود ۶۰۵۰۰ رکورد از ۵۶ کشور جهان آخرین مجلدی بود که به صورت چاپی

منتشر شد.

از سال ۱۹۹۳، ایندکس به صورت لوح فشرده عرضه شد به گونه‌ای که داده‌های کتابشناسی ترجمه‌ها را از سال ۱۹۷۹ مقارن با کامپیوتری شدن این بانک تا زمان انتشار در اختیار کاربران می‌نهاد.

هر ساله، حدود ۶۰۰۰۰ رکورد جدید به داده‌های این فهرست افزوده می‌شود. این افزوده‌ها از داده‌های کتابشناسی‌ای که توسط کتابخانه‌های ملی و منطقه‌ای و نیز مراکز کتابشناسی کشورهای عضو یونسکو ارائه می‌شود، فراهم می‌آید.

این مجموعه، مرجعی مهم و کارآمد برای گروه‌هایی همچون مترجمان، کتابداران، پژوهشگران و ناشران به شمار می‌آید. با استفاده از آن می‌توان دانست که آثار یک مؤلف توسط چه کسی و به چه زبانی ترجمه شده است. علاوه بر این،

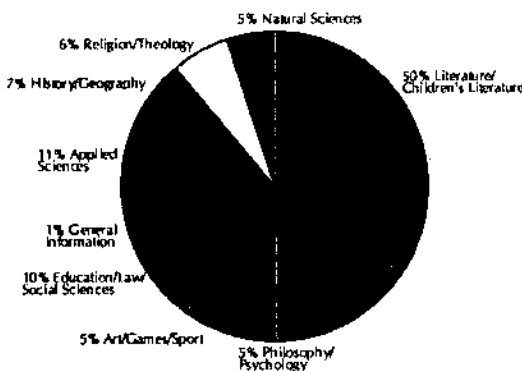
ایندکس را می‌توان بهترین مرجع استخراج آمار ترجمه‌ها دانست که کارشناسان با استفاده از آن خواهند توانست براساس نیازهای مطالعاتی خود آمارهای مطالعه، ترجمه و بازار نشر بین‌المللی را تحلیل نمایند. تحلیل‌هایی از قبیل: تغییرات ذائقه عموم خوانندگان در سطح جهان، بررسی در خصوص مؤلفان. صاحب بیشترین ترجمه از آثارشان، تأثیر و نفوذ یک زبان در مقایسه با سایر زبان‌های دنیا، تأثیرات متقابل و یا ترجیح برخی موضوعات محتوایی در سطوح منطقه‌ای و یا بین‌المللی.

بخش فرهنگ در سازمان یونسکو، متکفل جمع‌آوری، یکسان‌سازی، ورود و کنترل داده‌های این مجموعه و نیز به‌روزرسانی سالانه آن است.

در ساختمان مرکزی سازمان واقع در پاریس، گروه کوچکی از کارشناسان با دقت بسیار داده‌های ارسالی کشورها را به این مجموعه می‌افزایند. داده‌هایی که چه بسا ناقص و ناهماهنگند و به همین جهت جریان کار را به فرایندی کند، دقیق و محتاطانه بدل نموده است.

در این بانک اطلاعاتی، رکوردها به صورت موضوعی و براساس سیستم رده‌بندی دهدهی جهانی (UDC) طبقه‌بندی شده‌اند. سرفصل‌های موضوعی عبارت‌اند از: کلیات، فلسفه و روانشناسی، دین و الهیات، حقوق، علوم اجتماعی و آموزش، علوم طبیعی و ریاضیات، علوم کاربردی، هنر و ورزش، ادبیات، تاریخ و جغرافی و بیوگرافی.

هر رکورد کتابشناسی در این بانک دارای فیلدهای ذیل است: مؤلف، مترجم، ویراستار، عنوان اصلی، عنوان ترجمه شده، ناشر، محل انتشار، سال انتشار، زبان مبدأ، زبان مقصد، تعداد صفحات و موضوع.

الف) براساس زبان مبدأ و زبان مقصد (از مجموع ۱/۲۰۰/۰۰۰ رکورد)

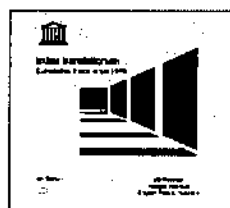
فارسی	عربی	انگلیسی	فرانسه	آلمانی	ترکی
۱۶۴۰	۶۷۵۶	۶۴۹۹۰۱	۱۳۰۰۶۱	۱۱۴/۵۴	۱۳۲۵
۴۸۰۰	۶۸۸۱	۸۸۶۲۲	۱۳۲۲۷۰	۲۰۵۹۱۸	۸۹۰۰

ب) پراکندگی موضوعی منابع ترجمه شده به فارسی (مجموعاً ۴۸۰۰ رکورد)

تاریخ و جغرافی	علوم دقیقه و طبیعیات	فلسفه و روانشناسی	حقوق علوم اجتماعی و آموزش	ادبیات	علوم کاربردی	کلیات	هنر و ورزش	دین و الهیات
۳۰۰	۳۷۵	۳۷۲	۵۸۸	۱۲۲۲	۱۲۶۳	۳۶	۲۷۱	۲۷۲

ج) پراکندگی موضوعی منابع ترجمه شده از فارسی (از مجموع ۱۶۴۰ رکورد)

فلسفه و روانشناسی	حقوق علوم اجتماعی و آموزش	تاریخ و جغرافی	دین و الهیات	ادبیات	علوم کاربردی	هنر و ورزش
۲۴	۷۹	۱۰۸	۲۲۵	۹۷۸	۴	۱۷

<http://www.unesco.org/culture/xtrans/>
INDEX TRANSLATIONUM
 International Bibliography of Translations - Cumulative index since 1979
 45,73 Euros
 CD-ROM, trilingual interface (English, French, Spanish), 9th edition 2002
 Format: pc 2003, ISBN 92-3-003867-9
 UNESCO Publishing Multilingual edition in English French Spanish

از مجموع ۱۲۰۰۰۰۰ کتاب ترجمه شده، تنها ۱۶۴۰ منبع از فارسی ترجمه شده و نیز تعداد ۴۸۰۰ کتاب از زبان‌های مختلف به فارسی برگردانده شده است و جالب است بدانیم ۳۳۰۰ رکورد از کتاب‌های ترجمه شده به فارسی مربوط به آثار انگلیسی زبان بوده است و رتبه‌های بعدی را به ترتیب زبان‌های فرانسه، آلمانی و عربی با تعداد ۲۶۴، ۲۲۱ و ۲۲۸ داشته‌اند.

ناگفته پیداست که این آمار دست کم درخصوص آثار ترجمه شده به فارسی به جهت عدم دسترسی مناسب پدیدآورندگان ایندکس به بازار نشر ایران چندان مطابق با واقع نخواهد بود و امید است با ارسال داده‌های کامل درخصوص کتاب‌های ترجمه شده در ایران توسط مسئولان امر این نقیصه جبران گردد. از دیگر سو آمار کتابهای فارسی ترجمه شده به سایر زبان‌ها می‌تواند درخصوص برنامه‌ریزی توسعه بین‌المللی نشر ایران راهنما و راهگشا باشد.

در حال حاضر ایندکس علاوه بر لوح فشرده، از طریق اینترنت نیز به صورت رایگان قابل دسترسی است. به عنوان نمونه، به برخی آمار استخراج شده از این بانک اطلاعاتی اشاره می‌کنیم. براساس داده‌های این بانک از میان حدود ۱۲۰۰۰۰۰ منبع ترجمه شده، حدود ۵۰ درصد از کل ترجمه‌ها از انگلیسی به سایر زبان‌ها بوده در حالی که تنها ۶ درصد از ترجمه‌ها از زبان‌های مختلف به انگلیسی انجام شده است. ۱۰ مؤلف اثر برتر که هر یک بیش از ۱۵۰۰ ترجمه از آنها در این مجموعه فهرست شده به ترتیب عبارتند از: محصولات والت دیسنی، آگاتا کریستی، آنجیل، لنین، ژول ورن، باربارا کارتلند، ایندبلایتون، ویلیام شکسپیر، هانس کریستین آندرسن، برادران گریم. آثار هانس کریستین آندرسن، نویسنده مشهور دانمارکی به بیش از ۶۰ زبان ترجمه شده است. خالی از لطف نیست که در پایان نگاهی نیز به وضعیت زبان فارسی در بانک اطلاعاتی ترجمه‌ها بیندازیم.